

Пукальний порошок доктора Проктора

Про книгу

В одному чудовому замку, оточеному неймовірно гарним садом, що пропах трояндами й орхідеями, дила собі прекрасна принцеса. Але це зовсім інша казка. Натомість наша історія – про пукання. У ній йдеться про те, як тихенько зіпсувати повітря на уроці математики, ледь-ледь, так щоби майже ніхто й не помітив. Аж ніяк! Тут йдеться про гарматний залп, про вибух, що пропалює дірку в штанях, підкидаючи хлопчаків просто в космос, і... повертає назад. Йдеться в ній і про близнюків-розбишах, монгольського водяного щура, великий карамельний пудинг і ще більшого удава. Але найбільше – про те, що трапилося, коли малесенький хлопчик Булле з вогненно-рудим волоссям оселився на Гарматній вулиці й тепломого сонячного дня незадовго до 17 травня зустрів свою однокласницю Лісу й майже божевільного професора. Це історія про дружбу.

Ю НЕСЕБЕ

Лукальный
порошок

доктора
ПРОКТОРА

Лукальний
порошок
доктора
Проктора

Jo Nesbø. DOKTOR PROKTORS PROMPEPULVER
Illustrated by Per Dybvig
Copyright © Jo Nesbø 2007
Illustrations copyright © Per Dybvig 2007
Published by agreement with Salomonsson Agency

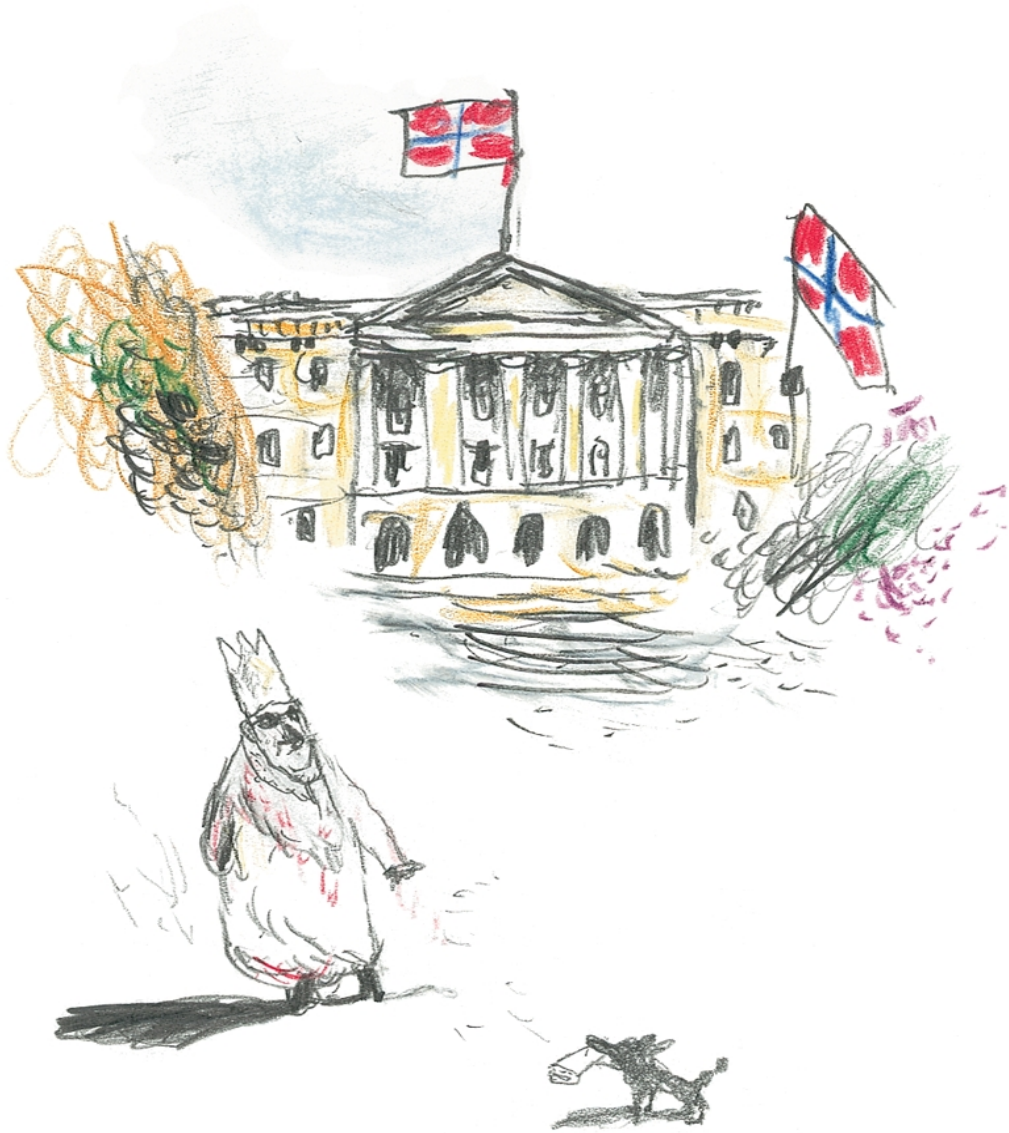
This translation has been published with
the financial support of NORLA.
Переклад виданий за фінансової
підтримки організації NORLA.

Ю НЕСБЕ

Лукальний
порошок

доктора
Проктора

Новий сусід

Був травень, і сонце, посвітивши трохи над Японією, Росією та Швецією, дісталось нарешті й Осло — маленької столиці маленької країни, що зветься Норвегія. Воно зразу взялось до роботи й освітило невеличкий жовтий палац — дім короля, який майже нічим не володів, а далі — й фортецю Акерсгус.

Там воно освітило старі гармати, націлені на протилежний берег Ослофіорду, і сяйнуло у вікно кабінету коменданта, кинувши свій промінь аж до найдальших дверей. Ті двері вели до найстрашнішого місця в Осло — Темниці мертвих, де закінчували своє життя найнебезпечніші й найлютіші злочинці.

Темниця була порожня, якщо не брати до уваги *Rattus norvegicus* — малого норвезького щура, що саме чепурився в туалеті.

Сонце піднялося вище й осяяло дітей зі шкільного духового оркестру.

Вони вже добре натренувалися щодня рано вставати й натягати шкільну уніформу, від якої страшенно свербіло тіло, і зараз були зосереджені лише на тому, щоб крокувати нога в ногу й грати в лад.

Адже наближалось сімнадцяте травня, головне норвезьке свято — День Конституції, коли учасники всіх шкільних оркестрів у тій маленькій країні рано вставали, вбиралися в кусючу уніформу й грали майже в лад.

Піднявшись іще вище, сонце освітило старі доки Ослофіорду, де кинув якір корабель із китайського Шанхая. Дерев'яні трапи вгиналися і рипіли під ногами робітників, що вивантажували товари.

Де-не-де сонячні промені пробилися між тими дошками ще глибше, нижче під доки, аж до каналізаційної труби під водою.

А один-єдиний промінчик світла знайшов шлях до самого мороку в тій трубі, і щось там усередині зблиснуло. Щось біле, мокре й дуже гостре. Таке, що дуже скидалося на ряд зубів. Якщо ви щось знаєте про змій, і при цьому не дуже розумні, могли б подумати, що бачите вісімнадцять отруйних зубів у пащі найбільшого і найстрашнішого удава на світі. Анаконди.

Але ніхто не може бути настільки дурний. Бо анаконди живуть у джунглях і в таких річках, як бразильська Амазонка, а не в каналізаційних трубах, що пролягають під невеликим сонним північним містом на ймення Осло. Анаконда в каналізації? Вісімнадцять метрів зміїних м'язів, величезна паща завбільшки з рятувальне коло і зуби, схожі на перевернуті морозивні ріжки? Ха, ха! Аякже! Ото була б картина...

Сонце освітило й тиху вулицю, що називалася Гарматною. Ген там кілька променів упало на червоний будинок, у якому комендант фортеці Акерсгус саме снідав зі своєю дружиною і дочкою Лісою. Інші промені освітили й жовту хатину через дорогу, де раніше жила найкраща Лісіна подруга.

Вона переїхала до іншого міста, до Сарпсборга, і від одного погляду на порожній жовтий будинок Ліса почувалася ще самотнішою. Тепер на всій Гарматній вулиці вона більше не мала з ким гратися. Єдиними дітьми по сусідству були Трулс і Трюм Тране — близнюки, що жили у великому будинку з трьома гаражами під пагорбом.

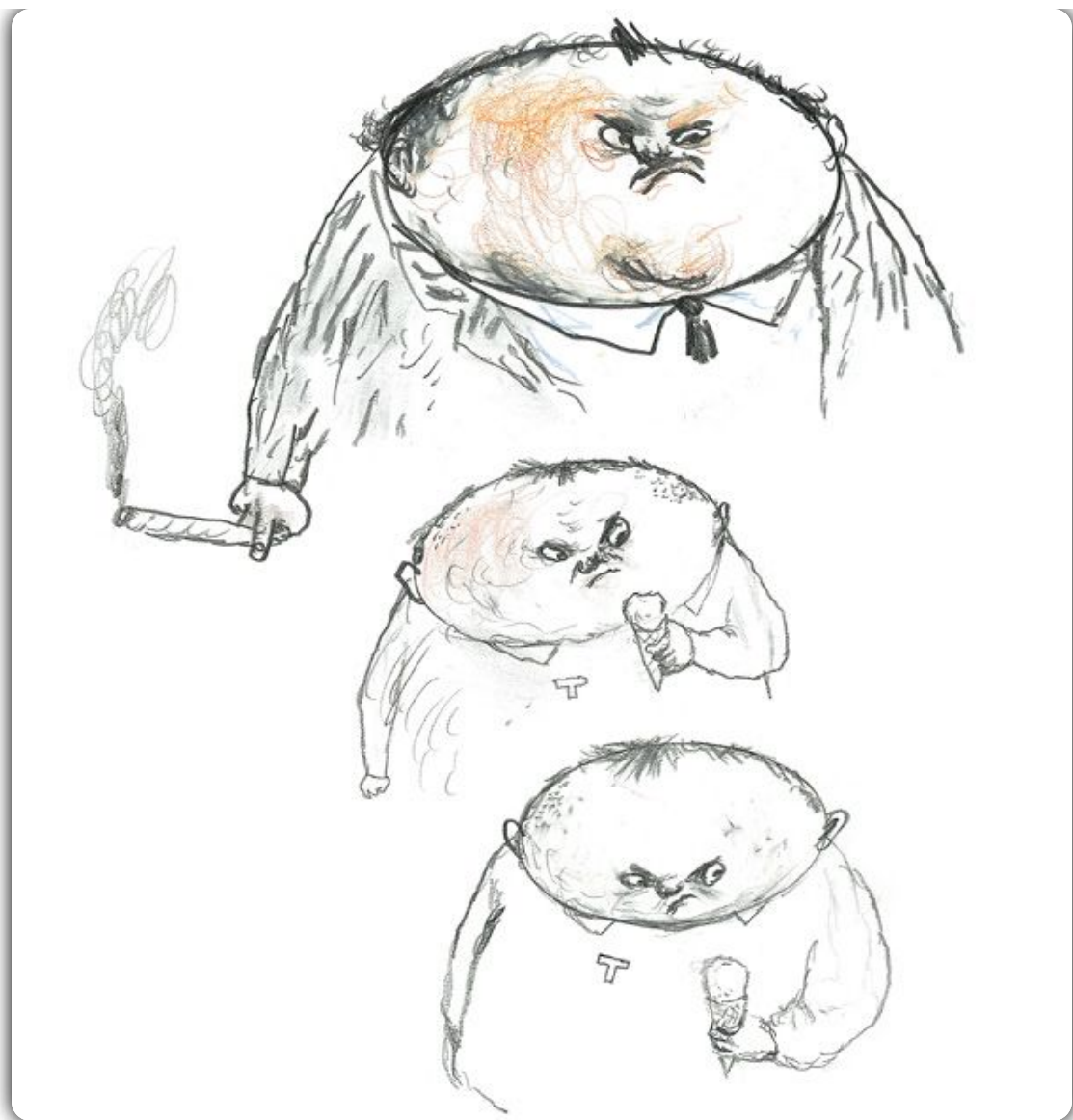
Вони на два роки старші за Лісу. Узимку кидали в неї грудками заледенілого снігу, твердими, мов камінь, — і цілили прямо в Лісіну рудокосу голову. Коли ж Ліса питала, чи не хочуть вони погратися, — штовхали її у найближчу кучугуру. А потім набирали пригорщі снігу

й натирали їй обличчя, називаючи при цьому Смердолісою, Пукалкою або Тіткою-коменданткою.

Ви, мабуть, зараз думаете, що Ліса мала поскаржитися на них батькам Трулса й Трюма, щоб ті їх угамували. Але вона цього не зробила. Ви просто не знаєте їхнього батька, пана Тране. А Ліса знає. Пан Тране — товстий і сердитий. Навіть товщій за Лісиного тата, і значно, значно сердитіший. І щонайменше в десять разів багатший. І через своє багатство пан Тране був переконаний, що ніхто не має права приходити до нього й розказувати абищо, особливо ж — радити, як йому виховувати своїх хлопців!

Пан Тране розбагатів, укравши винахід одного бідного винахідника. Який винахід? О, то був дуже твердий, дуже загадковий і дуже секретний матеріал, який, серед іншого, використовували для виготовлення тюремних дверей, щоб зробити їх абсолютно надійними. За ті гроші, що заробив зі своєї крадіжки, пан Тране побудував будинок з трьома гаражами й купив «гаммер». «Гаммер» — це великий страшний автомобіль, призначений для використання на війні. І коли пан Тране їхав на ньому Гарматною вулицею, займала та машинерія всю дорогу. І щоб ви знали, «гаммери» дуже забруднюють повітря.

Але пана Тране це анітрохи не бентежило. Він любив великі страшні автомобілі. І знав, що коли з кимось і зіткнеться, то його машина значно більша й міцніша, отже — гірше для них. А йому начхати.

На щастя, до сніжно-крижаних нападів Трулса й Трюма на Лісу ще чимало часу, бо сонечко давно розтопило весь сніг на Гарматній вулиці й зараз сяло над зеленими доглянутими подвір'ями. Тобто всі були доглянуті, крім одного. Воно було занедбане, сіре й недоглянуте, хоча все-таки симпатичне — там росли два грушеві дерева й стояла похилена хатка. Можливо, колись вона була синя. Зараз же їй бракувало чимало черепиць на даху, оце вже точно.

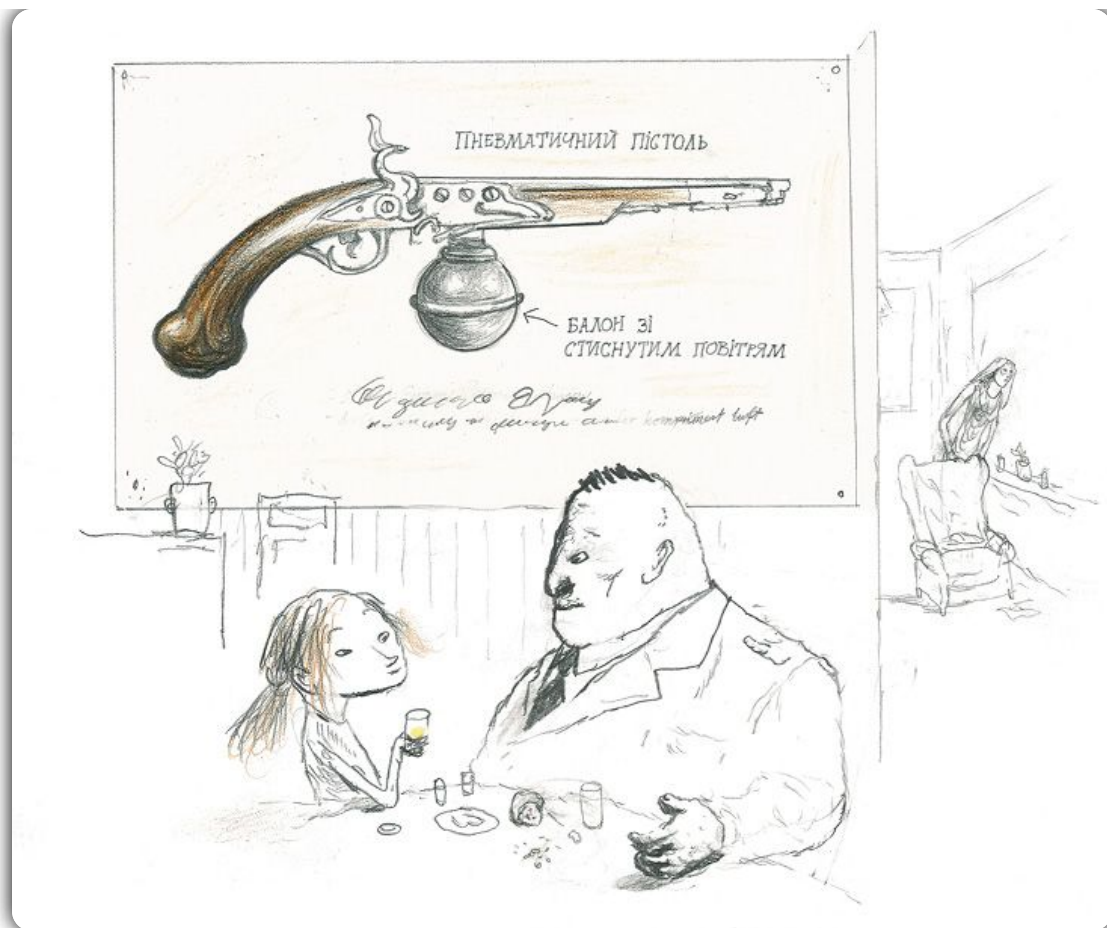
Там жив чоловік, якого сусіди з Гарматної вулиці майже не бачили. Ліса зустрічала його лише кілька разів, і він щоразу всміхався, хоч і сам мав вигляд не кращий за свою садибу — занедбаний, сірий і недоглянутий.

— Що це? — пробурмотів комендант, почувши вранці гарчання двигуна. — Це той клятий «гаммер» пана Тране?

Комендантова дружина нахилила голову й глянула в кухонне вікно.

— Ні. Схоже на вантажівку для переїздів.

Ліса, хоч загалом вона вихована дівчинка, вискочила з-за столу, не доївши своєї порції і навіть не спитавши дозволу вийти. Побігла на ганок.

Саме так. Вантажівка для переїздів з написом «Шалено-швидко» стояла перед порожнім жовтим будинком, де раніше жила Лісіна подруга. Вантажники виймали з машини коробки. Ліса спустилася сходами, пройшла двором мимо яблуні й стала ближче до огорожі, щоб краще бачити. Чоловіки в робочих комбінезонах носили меблі, світильники й великі химерні картини. Ліса побачила, як один вантажник показав іншому мідну трубу, що лежала в одній з коробок, і обоє засміялися. Але дівчинка не бачила нічого з того, що їй найбільше хотілося бачити — скажімо, ляльок, маленький велосипед, короткі дитячі лижі... А це могло означати лише одне: хоч хто сюди заселявся, дітей вони не мали. Принаймні не дівчинку її віку. Ліса зітхнула.

І тут почула голос:

— Привіт!

Здивована, вона роззирнулася, та нікого не побачила. Але знову почула:

— Привіт! Агов!

Глянула вище, на дерево — Лісин тато стверджував, що це яблуня, хоча ніхто зроду не бачив на ньому жодного яблука. Здавалося, що говорить саме дерево.

— Та не там, — мовив голос. — Тут.

Ліса піднялася навшпиньки й визирнула за паркан. Там стояв невисокий рудий хлопчик. І не просто рудий, а дуже рудий. Вогненно-рудий. І не просто невисокий, а крихітний. Маленьке обличчя з маленькими блакитними очима й маніпусіньким кирпичним носиком між ними. Великим на його обличчі було тільки ластовиння.

— Я — Булле, — мовив хлопчик. — Що ти на це скажеш?

— На що? — спитала Ліса.

— На те, що я звуся Булле. Це не зовсім звичайне ім'я.

Ліса на мить задумалася.

— Я не знаю...

— Чудово, — усміхнувся хлопчик. — Ім'я Булле схоже на слово «булка» або на слово «булька»... Але раз ти не знаєш, що сказати, то ми про це більше не говоримо. Згода?

Ліса кивнула. Хлопчик встромив вказівний палець правої руки у ліве вухо.

— А тебе як звати?

— Ліса, — відповіла дівчинка.

Роздивляючись нову знайому, Булле длубався у вусі пальцем, потім витягнув його, оглянув, задоволено кивнув головою і витер об штани.

— Не можу згадати нічого такого, чим можна було б дражнити Лісу, — мовив нарешті. — Пощастило тобі.

— Ти переїжджаєш до Анниного будинку?

— Не знаю, хто така Анна, але ми заселилися он у ту жовту халупу, — сказав Булле, показуючи пальцем за спину.

— Анна — моя найкраща подруга, — мовила Ліса. — Вона переїхала до Сарпсборга.

— Ого! Далеченько! — вигукнув Булле. — Особливо, якщо це найкраща подруга.

— Правда? — перепитала Ліса. — Анна казала, що не дуже далеко. Що треба просто їхати на південь по шосе, коли зберуся до

неї в гості.

Булле замислено похитав головою.

— Так, це на півдні, але я не впевнений, що шосе аж туди доходить. Сарпсборг у Південній півкулі.

— У Південній півчому? — вражено перепитала Ліса.

— Півкулі, — прорік Булле. — Тобто на іншому боці землі.

— Ого... — розгубилася Ліса, трохи подумала й мовила: — Тато каже, що на півдні цілий рік тепло, тож вона, мабуть, тепер може купатися і влітку, і взимку.

— Ні, — відрізав Булле. — Сарпсборг так далеко на півдні, що аж на Південному полюсі. Там геть усе замерзле. Пінгвіни непритомніють від холоду.

— Ти хочеш сказати, що в Сарпсборгу весь рік падає сніг? — здивувалася Ліса.

Булле кивнув, і Ліса здригнулася. Хлопчик склав губи трубочкою і випустив повітря з таким звуком, ніби пукнув. Ліса нахмурилася — згадала, як сусідські близнюки дражнили її Пукалкою.

— Це ти мене дражниш? — спитала вона.

Булле мотнув головою.

— Ні, тренуюся, — відповів. — Я граю на трубі, тому маю постійно практикуватися. Навіть без труби.

Ліса схилила голову набік і втупилася в нього. Вона вже не розуміла, правду він каже чи кепкує.

— Лісо! Іди почисть зуби перед школою! — почула дівчинка гучний голос. То був її тато — він уже надягнув синю форму коменданта фортеці й ішов до воріт, несучи попереду свій великий живіт. — Сьогодні з Шанхаю прибуло судно з порохом для наших гармат, тож я повернуся пізно. А ти сьогодні маєш бути слухняною і хорошою.

— Авжеж, тату, — сказала Ліса, яка завжди була слухняною і хорошою. Вона знала, що день, коли привозять порох, — особливий. Він проплив пів світу, й з ним треба було поводитися дуже обережно й шанобливо, адже він призначався для Великого Майже Всесвітньо Відомого Королівського Салюту в фортеці Акерсгус на День Конституції Норвегії сімнадцятого травня.

— Тату! — покликала Ліса. — А ти знав, що Сарпсборг у південній... тій... півкулі?

Комендант здивовано зупинився:

— Хто сказав?

— Булле.

— А хто це?

— Бул... — Ліса показала пальцем і затнулася, зрозумівши, що в тому місці, куди вона показує, є лише Гарматна вулиця і ні сліду немає ніякого Булле.

Кози з морською хворобою

Почувши, як Лісин тато комендант сказав дівчинці про школу, Булле згадав, що і йому самому треба йти до школи. Хоч де вона є. І коли поквапиться, може ще встигнути поснідати, знайти свій рюкзак, і якщо вже буде треба — почистити зуби, а потім приєднатися до когось, хто знає дорогу до його нової школи.

Малий протиснувся між ногами вантажників і зайшов до будинку. І там, в коридорі, у картонній коробці побачив свою трубу. Полегшено зітхнув, схопив її і притиснув до грудей. Булле, його сестра й мама приїхали учора ввечері з першою частиною пожитків, і хлопчик переживав тільки за те, чи не забули вантажники його трубу.

Обережно приклався губами до мундштука.

— Трубу треба цілувати, як жінку, — завжди казав його дідусь.

Булле ніколи в житті не цілував жінок у губи. І якщо казати щиро, сподівався, що й не доведеться. Хлопчик подув. Труба замекала, як коза з морською хворобою. Небагато людей на світі чуло мекання кози з морською хворобою, але труба звучала саме так.

Булле почув, як хтось стукає у стінку. Звичайно, то була мама — вона ще не вставала.

— Не зараз, Булле! — крикнула вона. — Ще тільки восьма! Ми спимо.

Вона майже завжди казала «ми», хоча й була сама в своїй спальні. «Зараз ми йдемо спати» або «Зараз ми зваримо кави». Ніби тато їх не покинув, ніби він досі тут. Зберігається у невеликій шкатулці, яку мама виймала, коли Булле не було в хаті. Маленький, крихітний, мініатюрний тато, схожий на того тата, якого Булле бачив на

фотографіях. Мініатюрний — це значить щось справді маленьке, і цілком логічно, що серед усіх людей саме Булле має мініатюрного тата, адже й Булле був найменшим хлопчиком, якого хтось коли-небудь бачив.

Малий пішов у кухню і приготував собі сніданок. Хоч вони заселилися тільки вчора, легко геть усе знайшов — може, тому, що вони часто переселялися і хлопчик уже точно знав, де його мама залишає те чи те. Тарілки завжди у лівій шафці, ложки й виделки у найвищій шухляді, а хліб — у середній. Але щойно Булле намилився вгризтися у великий шматок хліба з ковбасою, як сніданок різко видерли з його руки.

— Агов, карлику, як справи? — спитала Ева й відкусила чималий шматок його бутерброда. Ева — це його п'ятнадцятирічна сестра. Вона мала дивний характер: їй або було нудно, або вона страшенно лютувала.

— А ти знала, що пітбультер'єр — найдурніший собака на світі? — спитав сестру Булле. — Такий дурний, що коли забирає їжу у карликового пуделя, — який, до речі, належить до найрозумніших порід, — навіть не усвідомлює, що його надурили.

— Замовкни, — сказала Ева.

Але Булле не вгавав:

— Коли карликовий пудель знає, що пітбультер'єр внюшив хліб з ковбасою і йде забрати, пудель зазвичай маже бутерброд слизом слонячого слимака.

— Слонячого слимака? — пирхнула Ева, підозріло глянувши на брата. На жаль для неї, Булле багато читав і тому знав чимало такого, чого вона не знала. Тому Ева ніколи не знала напевно, чи він це вигадав, чи прочитав у якій із грубих дідових книжок. Наприклад, про того слимака він міг дізнатися з товстої запилуженої книжки,

яку Булле любив читати найбільше. Називалася вона «Тварини, яких ви не хочете зустріти».

— Хіба ти ніколи не бачила слонячого слимака? — вигукнув Булле. — Просто глянь у вікно — їх там на лужку сотні. Великі, страшні слимаки. Якщо стиснути такого між двома книжками, з нього потече жовто-зелений слиз, як шмарклі з носа хворого на пекінський грип третього ступеня. Нічого гіршого немає за шмарклі від пекінського грипу третього ступеня. Окрім, звичайно, слизу слонячого слимака.

— Якщо й далі брехатимеш, потрапиш до пекла, — сказала Ева, уважно роздивляючись шматок хліба.

Булле зіскочив зі стільця.

— Добре було б, щоб у них тут був оркестр. Я зміг би грати на трубі.

— Ніколи ти не гратимеш ні в якому оркестрі! — закричала йому в спину Ева. — Нікому не потрібен трубач, менший за барабан! У жодного оркестру немає такої малої уніформи!

Булле взяв крихітні черевички в коридорі й вийшов на ганок. Став рівенько, витягнув губи, підніс до них трубу й подув. Він зіграв мелодію, якої навчив його дідусь — військовий сигнал підйому, яким будили солдатів.

— Ставай! — скомандував Булле — це теж дідусь навчив. — Я хочу бачити, що ви міцно стоїте на палубі й ваші очі палають! Приготуватися до ранкового огляду, шиккування і виконання королівського гімну! Струнко!

Вантажники від несподіванки зупинилися і застигли на жорствяній доріжці, тримаючи в руках мамин п'ятимісний диван. На кілька секунд запала тиша — чувся тільки пташиний скрик і гудіння двигуна сміттєвоза, що їхав униз Гарматною вулицею.

— Оорригінально, — сказав хтось насмішкувато й трохи гаркаво. — У нас на вулиці новий комендант.

Булле озирнувся. Високий худий чоловік сперся на дерев'яний паркан сусідньої садиби. Сиве волосся було довге й недоглянуте, як трава в його дворі. Одягнений у синій халат, як учитель праці в попередній школі Булле, а окуляри скидалися на ті, що надягають для плавання у басейнах. Хлопчику здалося, що перед ним стоїть або дуже худий різдвяний гном, або якийсь божевільний професор.

— Я вам заважаю? — спитав Булле.

— Навпаки, — усміхнувся чоловік із дивною зачіскою. — Я вийшов подивитися, хто тут так добре грає. Ця мелодія розбудила в мені чудові спогади про дуже-дуже давню мандрівку на кораблі по французькій річці.

— На кораблі? — перепитав Булле.

— Атож. На кораблі.

Чоловік замріяно заплющив очі й закинув голову:

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ